

Schuld in Meervoud

Overhoop met schulden – UCSIA

Elias Storms

17 juni 2020

Schuld in meervoud

Een sociologische verkenning
van schuldinvordering
tussen economie, recht
en sociaal werk

Elias Storms

Schuld in Meervoud

Schuldinvordering in de praktijk

Schuldenaar en schuldenpiraal

Corona en schulden

Schuld in Meervoud

Schuld

Een **schuld** is een
verplichting tot betaling
van een precies geldbedrag
op specifiek moment (in de toekomst)

Schuld is méér dan schuld uit krediet
ook achterstallige betalingen,
belastingen & boetes, etc.

Schuld als meervoudig object

Eenzelfde schuld wordt
verschillend geconceptualiseerd
in verschillende maatschappelijke sferen

→ Verschillende **zienswijzen**

Eenzelfde schuld *is anders in*
economie (m.n. boekhouden & kredietmanagement)
recht (m.n. verbintenissenrecht)
sociaal werk (m.n. schuldhulpverlening)

Sociale werelden rond schuld

Beroepspraktijken

Incassokantoren

Gerechtsdeurwaarders

Schuldbemiddelaars

Debiteurenbeheer &
Kredietmanagement

Verbintenissenrecht
& Gerechtelijk Recht

Sociaal Werk &
Schuldhulpverlening

Zienswijzen

Schuld in Meervoud: Debiteurenbeheer

Debiteurenbeheer & kredietmanagement

onderdeel van bedrijfsbeheer,
m.n. boekhouding & financieel beheer

Focus op ‘**cashflow**’ van organisatie

Motto: “Verkocht is er pas als er betaald is.”

Schuldinvordering?

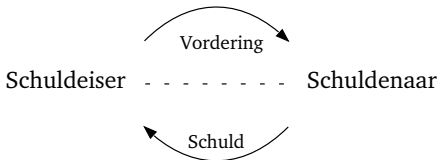
Afweging op basis van tijd & geld

Schuld in Meervoud: Recht

Binnen **recht**: schuld als gebondenheid
tot doen (of laten) van iets
als resultaat van een *verbintenis*

Verbintenissenrecht:

Schuld is vordering tegenover gehoudenheid

Bij overeenkomst (of contract) – art. 1134 BW:

Alle overeenkomsten die wettig zijn aangegaan strekken diegenen die deze hebben aangegaan tot wet.

Schuldinvordering?

Doen nakomen van juridisch geldige verplichtingen aangegaan door vrije subjecten

Schuld in Meervoud: Sociaal werk

Sociaal werk

Focus op minimale levensstandaard

én afbetaling schulden (in mate v/h mogelijke)

→ Schuld als bedreiging voor levensstandaard

Schuldinvordering?

Wat *kan* worden betaald zonder creatie
van bijkomende problemen?

Paradox: slechts bemiddeling mogelijk
bij voldoende marge in het budget

Sociale werelden rond schuld

Beroepspraktijken

Incassokantoren

Gerechtsdeurwaarders

Schuldbemiddelaars

Debiteurenbeheer &
Kredietmanagement

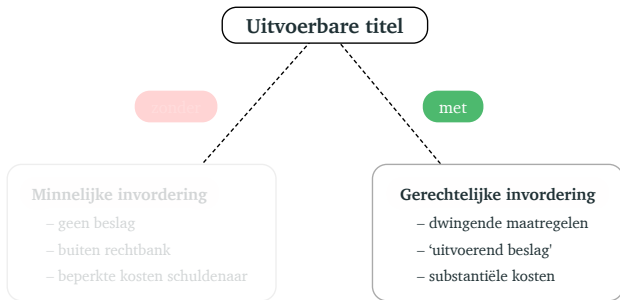
Verbintenissenrecht
& Gerechtelijk Recht

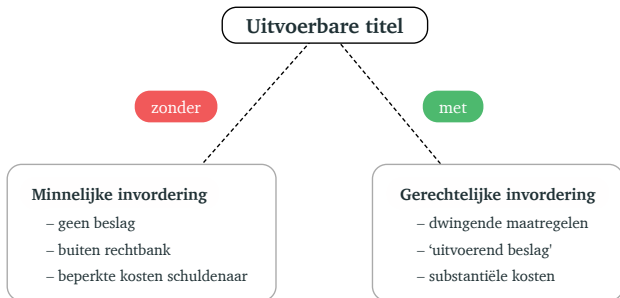
Sociaal Werk &
Schuldhulpverlening

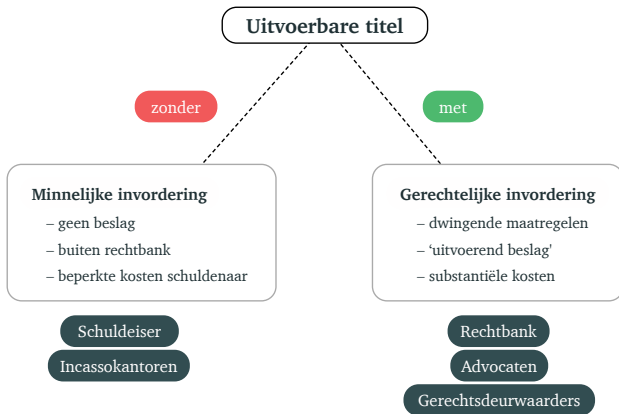
Zienswijzen

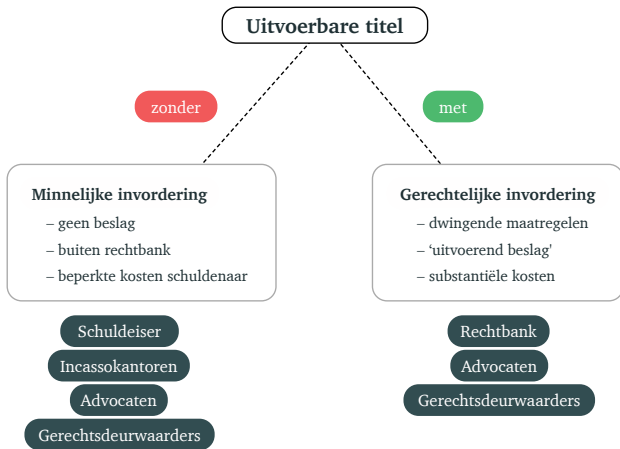
Schuldinvordering in de praktijk

Hoe verloopt schuldvordering?

Incasso is een unieke specialisatie,
aldus de CEO van een incassokantoor:

“[Contact met de schuldenaar] is een... **herinnering** en een aanmoediging om te zeggen van, ‘**hé, er is iets dat u nog moet doen**’. [...] En dat is onze functie en wat we doen op verschillende wijzen, **schriftelijk, telefonisch, ter plaatse bezoeken.**”

Incassokantoren & minnelijke invordering

AAN DE OUDERS VAN [REDACTED]
[REDACTED]

Betreft vordering van Instituut voor [REDACTED] (Ondernemingsnummer: [REDACTED])
schuldeiser)

Geachte,

Uw crediteur (hierboven vermeld) heeft ons gelast met het invorderen van uw schuld als volgt:

	Hoofdsom	Intrest	Schadev.	Totaal
Factuur; Schoolfacturen	1 123,94 EUR	0,00 EUR	0,00 EUR	1 123,94 EUR

Totaal (omgezet) in EUR verschuldigd op dag berekening interesten: 1 123,94 EUR

Wij stellen u in gebreke om het volledige saldo BINNEN DE 15 KALENDERDAGEN op het onderstaande rekeningnummer te storten. Bij gebrek aan een tijdige reactie (15 dagen) zullen wij genooddacht zijn om de nodige maatregelen te treffen. Gelieve onze REFERTE te vermelden.

Wij stuurden u dit schrijven omdat uw crediteur geen betaling mocht noteren. Indien u deze schuld al betaald heeft, verzoeken wij u ons het BEWIJS VAN UW BETALING per fax, e-mail of post toe te sturen. Dit zal voorkomen dat wij u hieromtrent nog moeten contacteren. Gelieve ons dan ook voor deze brief te verontschuldigen.

[REDACTED] behandelt uw dossier. U kan hiermee telefonisch contact opnemen van maandag tot vrijdag tussen 09u00 en 17u00 op het nummer 003216745207.

Hoogachtend,

[REDACTED] dossierbeheerder
tel.: [REDACTED] - email [REDACTED].be

Gelieve 1 123,94 EUR te betalen op [REDACTED]

IBAN: BE [REDACTED]

Referentie betalingen: +++000/0207/06466+++

Toezichthoudend bestuur voor incasso-ondernemingen : FOD Economie; Controle en Bemiddeling; NG3 Koning Albert II laan 16, 1000 Brussel. //
Persoonlijke gegevens: persoonlijke gegevens, die op u betrekking hebben, zijn opgenomen in de bestanden van onze maatschappij. Deze registratie heeft tot doel het invorderen van schulden. U heeft de mogelijkheid om bijkomende inlichtingen te bekomen bij het openbare register van de Commissie voor Bescherming van de persoonlijke levensfeer. U heeft het recht tot inzage, volgens de voorwaarden bepaald door de wet van 8 december 1992, van de opgenomen gegevens alsook het recht van aanvraag tot verbetering van deze gegevens.

Incassokantoren & minnelijke invordering (2)

Kern van incasso bestaat uit

- verhoging ‘directe **aanwezigheid**’ van schuld
via verschillende kanalen: brief, telefoon, huisbezoek, etc.
- voorafspiegeling van **toekomst**
m.n. gevolgen van wanbetaling
- constructie van ‘**tijdsregime**’
via afbetalingsplan
en houden aan deelbetalingen
- rol van *emotional labour*
beïnvloeding van **emoties** (en beheersen eigen emoties)

Gerechtsdeurwaarders & gerechtelijke invordering

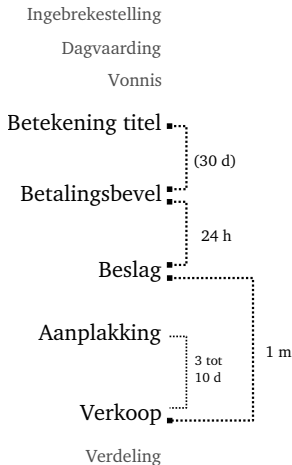
Gerechtsdeurwaarders & gerechtelijke invordering

Gerechtsdeurwaarder
mét uitvoerbare titel

Openbaar ambtenaar,
vertegenwoordiger
openbare macht

Gerechtsdeurwaarder kan ook
optreden als ondernemer

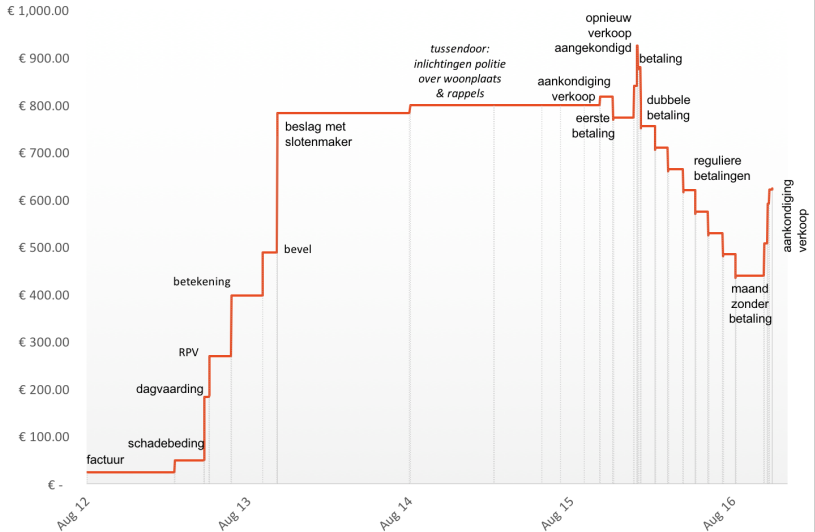
→ Dubbele rol

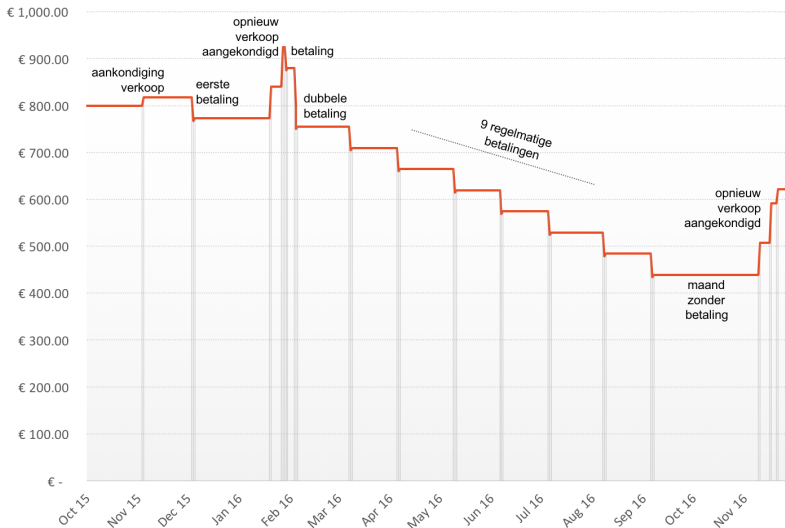
Iedere stap zorgt voor bijkomende kost.

Noot vooraf: **extreem voorbeeld**, maar niet uitzonderlijk
... en perfect volgens regels

Tijdsgetrouwe voorstelling

Uitvergroting okt. '15 – dec. '16

Gerechtsdeurwaarders (3)

Kenmerken gerechtelijke invordering

- nóg sterkere **aanwezigheid**
m.n. bij huisbezoek & beslag,
perceptie van schuldenaar
- grote bijkomende **kosten**
- grote gevolgen bij **afwijking**

Probleem: onduidelijk onderscheid tussen
minnelijk & gerechtelijk optreden deurwaarder

‘In opdracht van’ schuldeiser...
verzoenbaar met onpartijdigheidsplicht?

Schuldhulpverlening door bemiddeling

Schuldhulpverlener & -bemiddelaar,
ondersteuning via

- specialistische kennis
(naast andere sociaal werkers)
- geloofwaardigheid in onderhandeling
- structuur via afbetalingsplan

Grootste probleem & paradox:
enkel mogelijk bij voldoende marge in budget

Schuldenaar en schuldenpiraal

Financiële breekbaarheid: onmogelijkheid onverwachte maar belangrijke & substantiële uitgave te doen

Data uit EU-SILC:

1 op 4 Belgen kan geen onverwachte uitgave van 1100 euro met eigen middelen betalen

Onderzoek FSMA:

1 op 3 Belgen komt niet aan sparen toe

De schuldenaar met problemen

Voor personen met precair budget:

uitstellen v. betalingen als strategie

Zeer gevoelig voor schokken:

- onverwachte uitgave
- kostenverhoging
- inkomensverlies

Moeilijke prioretisering

Directe **aanwezigheid** van invordering:
gevolgen voor prioretisering betalingen

Prioretiseren is **relatieve** aangelegenheid:
perceptie meest dreigende schuld,
met grootste gevolgen bij wanbetaling,
eerst betaald

Probleem: nù betalen aan ene schuldeiser
resulteert in achterstal elders

Moeilijke prioretisering (2)

Getuigenis van schuldbemiddelaar:

[Schuldenaren] weten gewoon niet meer [...] wat nu prioritair te betalen is. De [...] huishuur kan wachten want de deurwaarder moet nu betaald worden, maar die huisbaas is natuurlijk ook niet tevreden, die begint zijn [invorderings]traject af te lopen, [dus] gaan we die nu eerst betalen. Maar ik heb m'n water niet betaald, dat gaan ze nu afsluiten...

De ‘**schuldenspiraal**’: meer schuld door schuld

- bijkomende **kosten**
m.n. gerechtelijke invordering
- **verstoring** precair budget
door plotse uitgaven
én door strikte termijn

... nog extremer bij *parallelle* schuldinvoering

Schuldenspiraal (2)

Directe aanwezigheid van invordering,
beïnvloeding betalingsprioriteiten,
en oorzaak meer problemen

Gevaar van 'wapenwedloop' tussen schuldeisers

Corona en schulden

Grootste uitdaging ikv. COVID-19:
verstoring precaire huishoudbudgetten

Pas na termijn zichtbaar
door schuldenpiraal

Aandacht voor mensen die reeds problemen hadden

Referentie

Elias Storms

elias.storms@uantwerpen.be

Storms, Elias (2020), *Schuld in Meervoud. Een sociologische verkenning van schuldinvoeding tussen economie, recht en sociaal werk*,
Doctoraal proefschrift, UAntwerpen

Online beschikbaar op

<https://www.eliasstorms.net/schuld-in-meervoud>

Schuldhelpverlening door OCMW & CAW

	Type schuld	Aanwezigheid
1	Nutsvoorzieningen	60 %
2	Gezondheidsschulden	51 %
3	Telecomschulden	44 %
4	Fiscale schulden	44 %
5	Leningen op afbetaling	33 %
6	Huurschulden	32 %
7	OCMW-schulden	31 %
8	Andere schulden	29 %
9	Strafrechtelijke boetes	28 %
10	Kredietopening	26 %

Tabel 2.1: Top tien van de vaakst voorkomende types schulden in dossiers bij erkende instellingen voor schuldbemiddeling in Vlaanderen (VCS 2016, p. 30-31).